

Бондар Володимир Сергійович

декан факультету № 2 підготовки фахівців для підрозділів досудового розслідування Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

**ЮРІЙ ПАВЛОВИЧ АЛЕНІН – ФУНДАТОР МЕТОДУ
КРИМІНАЛІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ В УКРАЇНІ**

Сьогодні не можна визнати ефективним інформаційно-аналітичне забезпечення виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, котрі системно вчинюються одними й тими ж особами протягом тривалого періоду та відрізняються від одиничних кримінально-протиправних посягань більш високим ступенем суспільної небезпеки, набувають серійного* характеру та ознак кримінально-протиправної діяльності. Встановлення та затримання осіб, які вчинили кримінальні правопорушення відбувається не в результаті якісного аналізу, а випадково, за спрощеною схемою: «Особа – кримінальне правопорушення – серія кримінальних правопорушень».

Завдання суттєво ускладнюється, якщо розслідування здійснюється в умовах мегаполісу, в якому діють складні та маловивчені міграційні процеси, коли щоденно до міста й в зворотному напрямку переміщуються тисячі людей. За вказаних обставин аналітична робота обмежується оперативною перевіркою відібраних за допомогою геоінформаційних систем, реалізованих у складі Інтегрованого банку даних (ІБнД), раніше судимих, які мешкають у мікрорайоні виявленого кримінального правопорушення та наступним допитам даних осіб. Відсутність конкретних версій робить цю роботу безсистемною, нецілеспрямованою, формальною, а тисячі кримінальних проваджень лишаються нерозкритими.

* поняття «серійності» є робочим криміналістичним терміном, котрий в кримінально-правовому розумінні розглядається як повторність, неодноразовість, систематичність чи рецидивність вчинення кримінально-протиправних посягань.

Один з найбільш перспективних напрямів у розкритті серійних кримінальних правопорушень – об'єднання матеріалів досудових розслідувань в одному провадженні (ч. 1 ст. 217 КПК України), що призведе до збільшення доказової та розшукової інформації. В окремих кримінальних провадженнях її може бути недостатньо, але при об'єднанні їх матеріалів обсяг інформації зростає. Цілком вірно вказується на можливість вивчення архівних кримінальних проваджень, де також може міститися важлива інформація, котрі, до речі, є також інформаційними системами – документальними. Але цілком зрозуміло й інше: читати всі кримінальні провадження неможливо, це шлях трудомісткий та нерациональний.

Принципово іншим напрямом підвищення якості інформаційно-аналітичного забезпечення виявлення та розслідування кримінальних правопорушень є оптимізація аналітичної діяльності з моніторингу кримінальних проваджень.

Отримання та оцінка інформації про те, що кілька кримінальних правопорушень є епізодами кримінально-протиправної серії, завжди створює значну складність і потребує застосування кількох систем діючих обліків/баз даних/інформаційних систем одночасно в об'єктивно існуючих умовах. Це тривалий процес накопичення й аналізу даних, які дозволяють виявити певні закономірності в скоєнні злочинів з подібними обставинами, а також встановлення таких кримінальних правопорушень, їх цілеспрямований відбір з наступним об'єднанням матеріалів кримінальних проваджень про них в одному провадженні (ч. 1 ст. 217 КПК).

Пізнання даних ознак, складність виконання комплексу завдань й об'єкту інформаційного пошуку потребує комплексного підходу до його вирішення, який у концептуальному сенсі передбачає органічне поєднання наукового потенціалу декількох наук кримінально-правового циклу: кримінального процесу, криміналістики, теорії оперативно-розшукової діяльності та ін.

Водночас, вітчизняна криміналістика має потужний науковий доробок у цій галузі, а фундатором методу криміналістичного аналізу є член-кореспондент

НАПрНУ Юрій Павлович Аленін, присвятивши свою монографію [3] та цикл подальших розробок [1, с. 32-39; 2; 4] комплексному дослідженню теоретичних та практичних проблем, пов'язаних з виявленням, розкриттям та розслідуванням осередків злочинів, й визначивши основне цільове призначення даного методу:

а) діагностування осередку у виявленому зосередженні подібних злочинів;
б) визначення ймовірного місця та часу вчинення нового подібного злочину з метою найбільш раціонального використання сил та засобів для затримання злочинця;

в) визначення ймовірного місця помешкання злочинця або вихідної точки вчинення злочинів.

Концептуально важливою виглядає система загальних криміналістичних сигнікативних ознак, використовуваних при діагностуванні, розкритті та розслідуванні осередків злочинів, котра має такий вигляд:

а) ознаки, які вказують на використання подібних або однакових способів учинення злочинів. Головним джерелом інформації про способи злочинів є однотипні сліди, котрі утворюються злочинцями подібними способами на різних місцях подій;

б) ознаки, які вказують на однотипність обстановки вчинення серії злочинів;

в) подібні ознаки, які відносяться до характеристики об'єктів та предметів кримінально-протиправного посягання;

г) аналогічні ознаки, які відносяться до особи потерпілих;

д) подібні ознаки, які мають відношення до особи злочинця (злочинців), котрі вчиняють серію аналогічних за характером злочинних діянь.

Відомості про сигнікативні ознаки систематизовані в наступні групи:

1. Ідентифікація або установлення подібного характеру виявлених слідів, залишених на різних місцях учинення злочинів. Кінцевий висновок про це залежить, як правило, від результатів досліджень експертів але, завдяки оперативному дослідженню слідів на місці події вже в рамках першого періоду розвитку осередку можна зробити висновок про його наявність.

2. Взаємозв'язки між злочинами по часу і по місцю вчинення:

а) часова подібність полягає в збігу конкретного часу дня і ночі, або певних днів тижня;

б) територіальна подібність полягає в тому, що злочини вчинені, наприклад, на одній і тій самій вулиці, міському районі, житловому масиві тощо.

3. Подібні часові інтервали між злочинами, інакше кажучи певний ритм злочинів.

4. Специфічні цілі (задоволення аморальних, сексуальних схильностей, намагання викликати у населення страх тощо).

5. Однорідність об'єктів, які піддалися посяганню, наприклад, квартири, магазини, ресторани, школи, державні установи, дачі, пошти тощо.

6. Подібність у виборі предметів посягання, наприклад, готівка, цінні промислові товари, твори мистецтва та інші.

7. Спеціальний тип жертви.

8. Однакові або подібні способи вчинення злочинів або збіг найбільш суттєвих елементів підготовки, здійснення або приховання злочину (в тому числі способи проникнення з використанням певних навичок або умов, використанням допоміжних засобів: транспорту, інструментів, джерел світла, сумок та інших ємностей для перенесення викраденого тощо).

9. Однаковий або подібний опис ознак зовнішності та одягу можливих злочинців [3, с. 74].

Зазначене створює наукові перспективи подальшого пошуку.

Будь-яке поняття відповідно до правил, сформульованих логікою, характеризується змістом та обсягом. Водночас зміст поняття визначається сукупністю його істотних, необхідних і достатніх ознак. Відповідно, встановити зміст поняття інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності означає з'ясувати, які ознаки є істотними, необхідними й достатніми [6, с. 226-240].

Бачиться також доцільним визначити в понятті три основних компоненти, які обумовлюють будь-яку окрему криміналістичну теорію як таку:

- предмет теорії (вчення), сутність якого складають певні закономірності об'єктивної дійсності, що виділяються криміналістикою в цілому;

- об'єкти окремої теорії, які являють собою явища, речі, процеси, зв'язки та відношення, тобто ту частину предметної області, у якій мають прояв об'єктивні закономірності, що вивчаються теорією (вченням);

- метод окремої теорії (вчення), який є системою пізнавальних прийомів, що використовується як для формування самої теорії (вчення), так і для застосування теорії в практиці пізнання її предметної сфери.

На нашу думку, інформаційно-аналітичне забезпечення криміналістичної діяльності – елемент криміналістичного обліку та аналізу, який містить:

- дані та первинну інформацію, отриману шляхом перетворення даних в інформаційній системі певного рівня;

- дані та отриману з них інформацію, які є відсутніми в інформаційній системі певного рівня, де під іншими джерелами криміналістично значущої інформації є (і/або) самостійний пошук інформації, що недостає;

- похідну (вторинну) інформацію, одержану в процесі переробки первинної інформації (з інформаційної системи та з інших джерел), яка використовується для цілей стратегічного, тактичного й оперативного аналізу;

- методи аналізу як технічний інструментарій для виконання аналітичних процедур, котрі реалізуються на базі доступних програмних пакетів, у тому числі ті, що дозволяють проводити аналіз в умовах невизначеності та наявності неструктурованої й неповної інформації. До вказаних методів можна віднести, наприклад, контурний, кластерний, кореляційний аналіз, які використовуються в різних видах криміналістичної діяльності – слідчий, судово-експертній та інших;

- методики аналізу об'єктів дослідження, кожна з яких являє собою сукупність певних методів проведення дослідження, аналітичних процедур, у процесі застосування яких досягається поставлена мета аналізу, а результати аналізу використовуються при розробці та прийнятті процесуальних рішень.

Серед інструментів аналізу, які застосовуються для опрацювання інформації, можна назвати такі:

- Ms Excel, дозволяє задіяти автоматичні методи, використовуючи Visual Basic для мови програмування додатків або останні розробки, як-от: Power Query, Power Pivot та Power Map (усі є складовою частиною пакету Office 2016);
- спеціалізоване програмне забезпечення (наприклад, Analyst Toolbox (IALEIA), Anasara (Anasara Sciences Inc, США), i2 (IBM, США), RICAS (ХОГА, Україна, пакет прикладних програм Matlab R2008b із використанням модуля Image Processing Toolbox)). На підставі аналізу інформації аналітик систематизує та упорядковує відомості про відносини людей, організації, ділянки місцевості, телефонні контакти тощо. Візуалізація інформації виконується шляхом складання матриць та діаграм зв'язків. Подібна робота відбувається з використанням зазначеного програмного забезпечення;
- GIS. Поліція застосовує Geomedia Professional та ArcGis як інструменти для аналізу географічних даних.

Прикладом використання аналітичних інструментів у судово-експертній діяльності є комбінований алгоритм зіставлення ознак, який включає порівняння об'єктів методом потенційних функцій та методом контурного аналізу. Зіставлення здійснюється за дескрипторами, які не залежить від орієнтації зображень.

Комплекс інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності повинен забезпечувати:

- вибір системи ключових об'єктів аналізу з метою формування складної багаторівневої характеристики тієї чи іншої події, яка враховує всі взаємозв'язки, що виникають у процесі її розвитку;
- погодження стратегічних й тактичних задач розслідування з прийнятою системою об'єктів аналізу (час, місце, спосіб, обстановку події, слід-відображення тощо). Серед типових тактичних задач можна назвати встановлення події злочину; встановлення особи, яка вчинила злочин за залишеними нею слідами: IP-адресою, MAC-адресою, адресою електронної

пошти, ідентифікатором соціальної мережі, номером банківської карти, номером телефону, інформацією про з'єднання абонента, проведенням транзакції тощо; встановлення шкоди та забезпечення її відшкодування; встановлення обставин вчинення злочину; доведення винності особи у вчиненні злочину тощо. Метою інформаційного аналізу у випадках, наприклад, розшуку особи, безвісти зниклої, у цілому та вибору категорій зокрема, повинен стати збір максимально повного набору ідентифікаційних даних, які мають відношення до такої особи. У якості таких даних можуть виступати а) номери мобільних телефонів, номери IMEI та IMSI; б) MAC-адреси персональних комп'ютерів, планшетів, смартфонів; г) аккаунти та паролі в соціальних мережах; г) логіни та паролі доступу в Інтернет (у тому числі WiFi тощо), інформація про використаних особою предметах з RFID-позначками, гаджетах, які мають вихід до Інтернету, інші цифрові мережі передачі даних (пульсометри, крокоміри тощо); д) аккаунти та паролі в електронній пошті, системах комп'ютерної комунікації, мережевих комп'ютерних іграх; е) номери та реквізити банківських карток, електронних платіжних систем, якими послуговувалася людина, що безвісти зникла, тощо; є) проїзні документи, які використовувалися особою останнім часом; ж) позначення місць розташування (геотеги) у створених останнім часом файлах фотографій (у телефонах, планшетах, фотоапаратах, комп'ютерах), маршрутах в GPS-навігаторах;

- перетворення обраних об'єктів у форму, необхідну для їх обробки та аналізу комплексом інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності;

- складання схем мережі зв'язків на кожного фігуранта;

- аналіз зв'язків об'єктів обліку – елементів інформаційної системи, отримання знань із використанням методик аналізу;

- аналітичну перевірку (прогнозування) наслідків запланованих процесуальних рішень під час досудового розслідування на предмет їх відповідності системі цільових критеріїв;

- підготовку аналітичних документів.

У випадках розшуку безвісти зниклих за рахунок застосування різноманітних методів аналітичної обробки можливо досягнути таких результатів:

- здійснити позиціонування абонентів мобільного зв'язку на місцевості в конкретні моменти часу, що дозволить побудувати типові маршрути їхнього руху та виявити можливі аномалії поведінки (наприклад, перед моментом зникнення);
- визначити коло потенційних свідків подій, які відбувалися в певні моменти часу;
- виявити коло спілкування особи, яка зникла (друзі, соціальні мережі).

Криміналістично значущу інформацію містять й інші інтернет-сервіси, котрі дозволяють вирішувати пошуково-пізнавальне завдання, що виникають у процесі досудового розслідування:

1) інформація про трафік та контент, що міститься у відкритих базах даних та ресурсах (наприклад, Телеграм-боти: @info_baza_bot; @HowToFind_RU_bot; @vkfindface_bot; Опендатабот; @getfb_bot; пошукові системи людей в мережі Інтернет за ім'ям, «нікнеймом», школою, адресою, електронною адресою, телефонному номеру та іншим параметрам: peekyou.com; pipl.com; webmii.com; ussearch.com; spokeo.com; infobel.com; zabasearch.com; paginebianche.it; yasni.de). Необхідну інформацію також можливо отримати в результаті пошуку на облікових записах у соціальних мережах: насамперед, слід зазначити, що існують сайти, котрі здійснюють пошук імен та прізвищ відразу за всіма або декількома соціальними мережами, що істотно полегшує завдання пошуку: а) сервіс Social-Searcher.com – пошук профілів у мережах за прізвищем, ім'ям у реальному часі, допомагає знайти останні повідомлення певного користувача в соціальних мережах; сервіс Sounds здійснює аналіз та розпізнавання звуків або їх поєднань в аудіопотоці, розпізнає голоси та перетворює в текст; сервіс whois дозволяє встановити інтернет-провайдера, який надав відповідну IP-

адресу, також дізнатися про домен; сервіс <https://archive.org/web/> дозволяє здійснювати пошук та перегляд видалених web-сторінок; б) yandex.ru/people – пошук людей у мережах від Яндекс; в) uvvx.com – пошук Google за окремими соціальними мережами; г) poisksocial.ru – пошук у соціальних мережах.

Звичайно, дані сервіси за соціальними мережами не охоплюють абсолютно всі соціальні мережі, тому в окремих випадках більш раціонально здійснювати пошук напряму шляхом переходу на сайти соціальних мереж: Xing; Linked in; Twitter та ін.¹⁵;

2) інформація, що міститься в мережі Інтернет, окрім «видимої», включає також «невидиму» (англ.: darknet) частину та інших сегментах глибокого Інтернету (англ.: deep web, hidden web), які не індексуються пошуковими системами та не є доступними через стандартні браузері, важливо звернути увагу на те, що, у разі необхідності збирання інформації в «невидимому» сегменті мережі, необхідно використовувати спеціалізоване програмне забезпечення (за допомогою спеціальних веб-браузерів)¹⁶.

¹⁵ Додаткову інформацію про пошук у відкритих джерелах надано в таких публікаціях:
 - Investigation, Prosecution and Adjudication of Foreign Terrorist Fighters Cases for South-East Asia, UNODC 2018.
 - Foreign Terrorist Fighters, Manual for Judicial Training Institutes South-Eastern Europe, UNODC, 2017, chapter 4.2, On-Line Investigations Open Source Investigations.
 - Electronic Evidence Guide – A Basic Guide for Police Officers, Prosecutors and Judges, Council of Europe, 2014.

¹⁶ При комплексній науково-дослідній роботі побудованої на загальних принципах аналізу екосистеми механізмів кримінально-протиправної діяльності з використанням цифрових активів та сервісів, що надаються при роботі з останніми в рамках форуму «WayAway», який працює на платформі закритого інтернет-браузеру «Даркнету». «DarkNet» або «Dark Web» (також відомий як «Прихована мережа», «Темна мережа», «Тіньова мережа», «Темний веб») – це закрита мережа, куди не заходять роботи пошукових систем, тому сайти ніяк не індексуються. Встановлюються тільки між довіреними пірамі, з використанням нестандартних протоколів і портів. Анонімна мережа не пов'язаних між собою віртуальних тунелів, яка надає дані в зашифрованому вигляді. Певний внесок у розвиток тіньового Інтернету внесла наукова лабораторія US Naval Research Lab, котра розробила спеціальне програмне забезпечення проксі-серверів, що дозволяють здійснювати анонімні дії в інтернет-мережі — The Onion Router, в перекладі – «луковичний маршрутизатор», більш відоме як TOR. Поряд із TORом вийти в даркнет можна за допомогою ПЗ — Freenet, що функціонує на тих самих принципах.

Водночас, після того як органи правопорядку почали активно закривати найпопулярніші майданчики даркнету з продажу наркотичних речовин, наркобізнес запровадив нові способи реалізації заборонених речовин через програми (додатки) для обміну повідомленнями та дзвінками, такі як: Telegram, Instagram, Viber, WhatsApp тощо. Порівняно із даркнетом, доступ до таких месенджерів мають набагато більше користувачів, отже, цей спосіб може стати масовим у розповсюдженні наркотичних засобів.

Слід зазначити, що в теперішній час розроблені та застосовуються спеціалізовані програмні комплекси, які дозволяють здійснювати пошук та систематизацію інформації з загальнодоступним онлайн джерел (включаючи й соціальні мережі, форуми, блоги тощо) з використанням семантичних фільтрів, що дозволяють чітко систематизувати інформацію та позбавити її від «інформаційного шуму»¹⁷.

Сьогодні існує ціла низка спеціалізованих інструментів веб-аналітики, які дозволяють отримувати корисні для використання в досудовому розслідуванні аналітичні дані з відкритих джерел мережі Інтернет. Такі програми (деякі з них безкоштовні) направлені на отримання певної інформації у великому масиві даних, у тому числі корисної для розслідування:

- про конкретну особу та її соціально-психологічний портрет, психологічні особливості, включаючи емоційні, комунікативні, мотиваційні та ціннісно-моральні якості (наприклад, за профілями в соціальних мережах;
- про декілька сторінок однієї і тієї ж особи в різних соціальних мережах, у тому числі зареєстрованих під вигаданими даними, для її ідентифікації в якості їх єдиного користувача;
- про IP-ідентифікаторі пристрою, який використовувався для виходу в мережу Інтернет в конкретних випадках;
- про деякі дії певної особи за її активністю в мережі Інтернет (наприклад, за використаним нею номером телефону – для реєстрації в соціальних мережах та електронних платіжних системах, при розміщенні оголошень тощо).

Такий підхід розкриває нові можливості отримання повного спектру інформації про вилучені раніше у громадян і службових осіб предметів і речей, заборонених або обмежених в обігу (наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів). У результаті чого, слідчий (дознавач) має унікальну

¹⁷ Прикладом подібних програмних комплексів є «Доктор Ватсон», «Крібрум», «Демон Лапласа» та ін.

можливість використати єдиний інформаційний простір із застосуванням сучасних інформаційних технологій.

Іншими словами, можливості використання інформаційних технологій та аналітичних методів обробки великих обсягів різномірної цифрової інформації під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із безвісним зникненням осіб, потенційно фактично необмежені. Сьогодні не існує перешкод для розробки конкретних алгоритмів розв'язання криміналістичних задач на базі аналізу великих обсягів інформації.

Відмінною особливістю задач інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності, на думку автора, є його націленість на підкріплене аналізом процесуальне рішення, у той час як завданням інформаційного забезпечення є постачання інформації суб'єкту розслідування.

Під час формування та впровадження інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності аналітик постійно оперує показниками, адже найбільш ефективним способом опису об'єкта аналізу є його подання шляхом показників. Аналітичне забезпечення, тобто методики та методи аналізу, направлені на вимірювання показників, аналіз динаміки та прогнозування значень показників, а також контроль над досягненням їх цільових значень. Таким чином, одиницею інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності є показник.

Показники, отримані шляхом обробки даних у контексті цілей та задач, наприклад, досудового розслідування серійних убивств, є важливою частиною інформації.

Дослідження обставин учинення серійних убивств дозволяє виділити такі основні види інформації, що піддається логіко-структурному аналізу, яка містить ознаки їх вчинення одними й тими ж особами та сприяє віднесенню конкретних серій убивств до тієї або іншої класифікаційної групи.

1. *Судово-медична* – причина та час настання смерті; характер та локалізація тілесних ушкоджень на трупах потерпілих; ознаки завдання тілесних ушкоджень після оголення тіла жертви; розсічення, повна або часткова

ампутація зовнішніх та внутрішніх статевих органів; використання однотипних знарядь убивства; ознаки знущання над трупом у вигляді посмертних тілесних ушкоджень; наявність на трупі нетипових пошкоджень (ампутація пальця, носа; розсічення серця; перерізання шиї та інші).

2. *Медико-криміналістична* – сліди зубів на тілах потерпілих, які утворилися при укусах; характерні сліди знарядь убивств на тілах потерпілих та знарядь розчленування на кістках та хрящах трупів та їх фрагментів.

3. *Трасологічна* – сліди рук на предметах обстановки та на знаряддях убивств; сліди взуття на місцях убивств; сліди зубів на недопалках; сліди транспортних засобів навколо місць виявлення трупів; сліди рублячих та ріжучих знарядь на гілках, якими маскуються трупи. У випадках, коли злочинці зв'язують руки або заклеюють рота людям, які піддалися нападам та тортурам, липкою стрічкою, сліди рук нападників можуть залишитись на такій стрічці; сліди-нашарування мікрочасток у вигляді волокон, які відрізняються від інших у складі тканини одягу потерпілих та мають однакове походження з мікрочастками, виявленими за іншими епізодами вбивств; мікрочастки на деталях обстановки місця події; у змісті піднігтьових лож трупів потерпілих.

4. *Балістична* – стріляні з одного й того ж екземпляра нарізної вогнепальної зброї: а) кулі, вилучені з тіл потерпілих, а також виявлені на місцях подій за різними епізодами вбивств; б) стріляні гільзи; в) патрони зі слідами перебування в казенній частині одного й того ж екземпляра зброї, знайдені на різних місцях убивств; г) подібність складу гомогенного металу для куль та ознаки використання однієї й тієї ж зброї для виготовлення пижів і прокладок до патронів для гладкоствольної зброї.

5. *Біологічна* – кров на одязі потерпілих та в змісті піднігтьових лож їхніх рук; слина на недопалках сигарет, випалених злочинцями (вони можуть знаходитися як на місці вбивства, так і на тому містині, звідки злочинець виглядав жертву); потожирова речовина на контактних поверхнях головних уборів, рукавичок, предметів одягу злочинця, на знаряддях убивств; носовий слиз на носових хустинках, які не належать потерпілим; сперма на предметах

одягу, білизни та на тілах потерпілих, на тампонах з мазками з їхніх трупів; волосся на місцях подій, на тілі, у пальцях рук трупів, на їхньому одязі; частини епітеліальної тканини в піднігтьовому змісті потерпілих; кров у слідах, які утворилися в результаті травмування злочинця на місцях подій.

6. *Запахова* – проби повітря з місць подій; на знаряддях убивств та інших об'єктах, які не належать потерпілим; на одязі потерпілих, який контактував із одягом, руками, тілом злочинця; у слідах крові, виділень та у волоссі злочинця.

7. *Технічна (конструкторсько-технологічна)* – конструктивні особливості будови та технології виготовлення знарядь убивств (наприклад, атипової вогнепальної зброї шляхом розсвердлювання стволів газових пістолетів та виготовлення вкладок під них, що забезпечують стрільбу штатними патронами); пристроїв до вогнепальної зброї (саморобних глушників та пістолетів та пістолетів-кулеметів); сліди обладнання та інструментів, які використовувалися для виготовлення зазначених об'єктів.

8. *Інша криміналістична* – розташування в укритих місцях, які дозволяють попередньо спостерігати за жертвою, а потім непомітно та раптово нападати на неї; знаходження місць подій поблизу зупинок транспорту; характерні ознаки місць приховання трупів жертв, які дають підставу передбачати добре знання злочинців цієї місцевості та інші; наявність групи суб'єктивних портретів, подібних один одному; обличчя ймовірних злочинців, складених художниками-криміналістами методом суб'єктивного рисованого портрету або створення «фотороботу» за показаннями потерпілих, які залишилися в живих, або свідків; збіг часу вбивств; учинення злочинів в одні й ті самі дні тижня тощо [5, с. 137-141; 6, с. 226-240].

На підставі інформаційної сутності процесу досудового розслідування запропоновано визначення інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності, яка містить таке:

- дані та первинну інформацію, отриману шляхом перетворення даних в інформаційній системі певного рівня;

- дані та отриману з них інформацію, які є відсутніми в інформаційній системі певного рівня, де під іншими джерелами криміналістично значущої інформації є (і/або) самостійний пошук інформації, що недостає;

- похідну (вторинну) інформацію, одержану в процесі переробки первинної інформації, що надійшла з інформаційної системи та з інших джерел, яка використовується для цілей стратегічного, тактичного й оперативного аналізу;

- методи аналізу як технічний інструментарій для виконання аналітичних процедур, котрі реалізуються на базі доступних програмних пакетів, у тому числі такі, що дозволяють проводити аналіз в умовах невизначеності та за наявності неструктурованої та неповної інформації;

- методики аналізу об'єктів дослідження, кожна з яких являє собою сукупність певних методів проведення дослідження, аналітичних процедур, у процесі застосування яких досягається поставлена мета аналізу, а результати аналізу використовуються при розробці та прийнятті процесуальних рішень.

Обґрунтовано, що комплекс інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності повинен забезпечувати:

- вибір системи ключових об'єктів аналізу;

- погодження стратегічних й тактичних задач розслідування з прийнятою системою об'єктів аналізу (час, місце, спосіб, обстановку події, слід-відображення тощо);

- перетворення обраних об'єктів у форму, необхідну для їх обробки та аналізу комплексом інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності;

- складання схем мережі зв'язків на кожного фігуранта;

- аналіз зв'язків об'єктів обліку – елементів інформаційної системи, отримання знань із використанням методик аналізу;

- аналітичну перевірку (прогнозування) наслідків запланованих процесуальних рішень під час досудового розслідування на предмет їх відповідності системі цільових критеріїв;

- підготовку аналітичних документів.

Визначені основні види інформації, що піддається логіко-структурному аналізу, яка містить ознаки їх вчинення одними й тими ж особами, а також сприяє віднесенню конкретних серій убивств до тієї або іншої класифікаційної групи. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розробку криміналістичної характеристики злочинів як інструменту аналізу.

Отож, науковий внесок Юрія Павловича Аленіна в розвиток методу криміналістичного аналізу можна з впевненістю визнати найбільш перспективним науковим напрямом, затребуваним як теорією, так і практикою.

Список використаних джерел:

1. Аленин Ю.П. Очаги краж из квартир как самостоятельный объект частной методики расследования. *Организация раскрытия и расследования краж из жилых помещений*: Сб. науч. тр. / Редкол.: Туленков П.М. (отв. редактор) и др. Волгоград: ВСШ МВД СССР, 1991. С. 32-39.

2. Аленин Ю.П. Расследование тяжких преступлений: Научно-практическое пособие / Ю.П. Аленин, В.В. Тищенко, Л.И. Аркуша. Х.: Одиссей, 2006. 256 с.

3. Аленин Ю.П. Выявление и расследование очагов преступлений: теория и практика: монография. Одесса: юридический институт ОГУ, 1996. 267 с.

4. Аленін Ю. П. Теоретичні та практичні основи розкриття і розслідування осередків злочинів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Харків, 1997. 48 с.

5. Бондар В. С. Інформаційно-аналітичне забезпечення криміналістичної діяльності в процесі досудового розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з тероризмом. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2015. Вип. 33 (2). С. 137-141.

6. Бондар В.С. Концептуальні засади інформаційно-аналітичного забезпечення криміналістичної діяльності. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*, 2019. № 4(88). С. 226-240.